

Abordării violenței și a comportamentului dăunător afișat de copii față de ceilalți, inclusiv față de colegii lor, ținând seama de maturitatea și de evoluția capacităților copiilor, de necesitatea de a proteja toate drepturile copiilor, în special dreptul la educație, inclusiv prin informarea asupra importanței consimțământului și relațiilor sănătoase, dreptul la tratament juridic, terapeutic, dreptul la asistența medicală și socială și dreptul de a participa la dezvoltarea măsurilor de prevenire și protecție.

Constatând că, deși vizibilitatea drepturilor copilului a crescut, acestea nu sunt încă pe deplin percepute ca făcând parte din corpul drepturilor omului, iar progresul către protecția deplină a acestora este încă lent și fragmentat și că acestea reprezintă obstacole în calea considerării copiilor ca titulari de drepturi cu drepturi depline și agenți ai schimbării, se abordează perpetuu cele de mai sus.

Referințe bibliografice:

1. Raport privind implementarea *Programului Național de Reformă 2011-2013*, Ministerul Afacerilor Europene
2. https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/bibliography-25_ro
3. https://www.unicef.org/romania/media/856/file/Strategia_nationala_pentru_drepturile_copilului_2014-2020_Romana.pdf
4. <https://www.salvaticopiii.ro/ce-facem/drepturile-copilului/monitorizarea-drepturilor-copilului>
5. <https://matricea.ro/valorizarea-si-revalorizarea-copiilor-ce-facem-atunci-cand-asteptarile-noastre-ca-parinti-nu-sunt-identice-cu-dorintele-copiilor-nostri/>
6. <https://cdn.vedemjust.educatiejuridica.ro/cdn-vedemjust/2020/11/Consolidarea-drepturilor-copilului.pdf>
7. <http://andpdca.gov.ro/w/drepturile-copilului/>
8. https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/romania/educational-guidelines_ro

THE IMPACT OF EDUCATION ON THE PERSONALITY OF CHILDREN WITH MILD MENTAL DISABILITIES

IMPACTUL EDUCAȚIEI ASUPRA PERSONALITĂȚII COPILOR CU DIZABILITĂȚI MINTALE UȘOARE

Cornelia MOCANU,
doctorand, UPS „I. Creangă” din Chișinău

CZU:376.1

Summary. The socialization process of children with mental disabilities faces difficult problems to solve, such as the lack of interpersonal communication skills in the environment of people without disabilities; the non-existence of the need to communicate; inadequate self-esteem; negative perception of other people; egocentrism; the inclination to be maintained and protected. The life of the mentally handicapped child does not involve wide contact with his peers: if the child is institutionalized, then he is surrounded by people with similar social-mental and communicative problems; if they are in the family, then only the family, the relatives, are next to them, therefore the need for a deep analysis of the laws of communication development in the category given by children

Rezumat. Procesul de socializare a copiilor cu deficiență mintală se confruntă cu probleme greu de soluționat, cum ar fi lipsa deprinderilor de comunicare interpersonală în mediul persoanelor fără deficiențe; inexistența necesității de a comunica; autoaprecierea inadecvată; perceperea negativă a altor persoane; egocentrismul; înclinația spre a fi întreținuți și tutelați. Viața copilului cu deficiență mintală nu presupune

contactul larg cu semenii săi: dacă copilul este instituționalizat, atunci el este înconjurat de persoane cu probleme social-psihiice și comunicative asemănătoare; dacă se află în familie, atunci alături sunt doar familia, rudele, de aceea necesitatea unei analize profunde a legităților de dezvoltare a comunicării la categoria dată de copii

Key words: disabilities, mental, inclusion, social skills, extra didactic activities.

Cuvinte-cheie: dizabilități, mintal, incluziune, competențe sociale, activități extradidactice

Competența de comunicare este definită drept capacitatea care permite producerea și interpretarea mesajelor, precum și negocierea sensului în contexte specifice, asimilate situației de comunicare. Cercetătorul român Doru V. Popovici constată că „nu există absolut niciun elev debil mintal din lotul analizat, care să nu prezinte întârzieri semnificative în dezvoltarea limbajului, față de vârsta cronologică” [4, p. 282]. În aceeași ordine de idei, cercetătorul subliniază că inerția patologică și, în general, dereglarea dinamicii corticale se reflectă și asupra limbajului deficienților mintal, provocând, printre altele, o anumită disociere între activitatea lor verbală și activitatea de gândire, fenomen cu influențe negative asupra ambelor procese și cu numeroase consecințe defavorabile pentru comunicare, pentru activitate în general și, în mod special, pentru activitatea de învățare. Comunicarea gestuală îndeplinește funcții diferite, ea având rol de susținere, suplinire și completare a comunicării verbale [4].

La copiii cu deficiențe, menționează E. Lapoșin, se atestă nede dezvoltarea vorbirii, ce se caracterizează prin dereglarea tuturor laturilor: semantică, gramaticală, fonetică, în primul rând atrăgând atenția limitarea și sărăcia vocabularului. Mai mult, la preșcolarii cu probleme ale dezvoltării psihomotrice neformată este nu doar vorbirea, ci și premisele acesteia: la ei nu sunt dezvoltate acțiunile orientative, e scăzut interesul față de mediul înconjurător, nu este dezvoltată activitatea obiectuală. Totodată, acești copii nu exprimă necesitatea de comunicare și au nede dezvoltate mijloacele preverbale de comunicare [2]. Acest retard este cauzat de specificul proceselor psihice care îi creează acestui copil dificultăți de însușire a comportamentului lingvistic corect și, ca urmare, au de suferit relațiile sale cu mediul în care trăiește și învață. [1]

Forma și gravitatea deficienței lingvistice afectează mai mult sau mai puțin funcțiile comunicării, aceasta devenind „labilă, cu momente de stagnare și cu dezvoltări progresive, lente, fapt ce se corelează cu însușirile dominante de personalitate prin exercitarea unor influențe reciproce, ca apoi să se evidențieze în comportamente globale ce au tendința de a se obiectiviza într-o formă specifică pentru fiecare subiect în funcție de condiția de ansamblu a întregului psihism”, afirmă Gh. Radu [6, p. 17-18]. După cum demonstrează C. Păunescu și I. Mușu, manifestarea tulburărilor funcției semiotice, chiar și la nivelul limbajului nonverbal al acestor copii, reprezintă „unul din cele mai serioase handicapuri ale procesului informațional, dar, mai ales, funcțional, de comunicare cu mediul înconjurător” [3, p. 261].

E. Verza [10] de asemenea evidențiază fragilitatea și labilitatea comportamentului verbal al copiilor cu deficiențe mintale, manifestate prin grave dificultăți de exprimare logicogramaticală a conținutului situațiilor în care se află și de adaptare a conduitei verbale la modificările ce se produc în mediul înconjurător.

În vocabularul utilizat de către această categorie de copii predomină substantivele, numărul de verbe este mai mic decât în vorbirea copiilor fără deficiențe. „Cu cât partea de vorbire este mai lipsită de suport concret, cu atât utilizarea ei este mai sporadică. Din această cauză, frecvența predominantă a substantivului față de celelalte părți ale vorbirii se menține mai mult timp decât la copiii normali”, arată M. Roșca [8, p.116-117].

Analizând tipologia distanțelor psihologice în comunicare, E. Verza observă că „distanța psihologică se diminuează până la ștergerea ei totală în condițiile când comunicarea se desfășoară între handicapați și este dependentă de gravitatea deficienței, iar dacă la comunicare participă, alături de handicapați, și subiecți normali, distanța psihologică se amplifică pentru aceștia din urmă și rămâne relativ neconștientizată de către primii” [10, p. 7]. Studiind dezvoltarea comunicării la copiii cu deficiență mintală, D.V. Popovici remarcă importanța educării și corectării limbajului la această categorie de subiecți, deoarece antrenează „limbajul, mai ales sub aspect semantic, în strânsă legătură cu gândirea, contribuind, în final, la realizarea unor progrese în sfera personalității, realizând o mai bună adaptare a acestor indivizi la mediul de existență” [4, p. 85]. În maturizarea psihică, ele se prezintă din ce în ce mai unitar.

De asemenea, în locul unor activități conștientizate în urma explicațiilor verbale, ei apelează frecvent la imitație, la preluarea modelelor de acțiune întâlnite în mediul lor, chiar dacă modelele respective nu sunt potrivite în cazul dat [10].

Comunicarea verbală a copilului cu deficiență mintală este distorsionată. El face puține comentarii, adresează un număr mic de cereri partenerilor, pune puține întrebări, dă dovadă de posibilități reduse în a-și exprima atitudinile și sentimentele în mod virtual, evită comenzile [3, p. 87].

În completarea acestor teze, vom preciza că deficienții mintali compensează dizabilitatea de exprimare prin folosirea gestului (arătarea cu degetul) ca instrument de descriere a obiectelor ale căror denumiri nu le cunosc sau nu le pot sonoriza în mod clar. Astfel, gestul devine comportament verbal, mijlocul principal de expresie.

D.V. Popovici remarcă faptul că la copiii cu deficiențe de intelect se reține nu numai dezvoltarea vorbirii active, ci și dezvoltarea vorbirii adresate, pe care ei o înțeleg cu mult mai greu decât semenii lor fără deficiențe. Rotaru M. [7] a cercetat nivelul de dezvoltare al actului lexic la copiii deficienți mintal, elaborând recomandări în scopul corecției și dezvoltării acestuia. Raportată la copiii cu deficiențe de intelect, la care se atestă și anumite tulburări de limbaj, inclusiv severe și profunde, această sarcină complexă va putea fi dusă la bun sfârșit doar printr-o abordare multiaspectuală, prin implicarea echipei pluridisciplinare, din care să nu lipsească logopedul, psihopedagogul, alți specialiști în domeniul comunicării.

Referințe bibliografice:

1. Belibova S. Probleme teoretice și practice în comunicarea copiilor cu deficiențe multiple. În: Teorii și experiențe în educația incluzivă. Culegere de articole. Chișinău: Pontos, 2013, p. 47-52
2. Lapoșina E. (coord.) În: Psihologie. Pedagogie specială-Asistență socială, nr. 19, 2010, p. 42-54
3. Păunescu C. Deficiența mintală și procesul învățării. București: EDP, 1976. 324 p.
4. Popovici D.V. Dezvoltarea comunicării la copiii cu deficiențe mintale. București: Pro Humanitate, 2000. 303 p.
5. Popovici D.V. Elevii cu tulburări de învățare. În: Educația integrată a copiilor cu handicap. București: UNICEF, 1998. 90 p.
6. Radu Gh., Verza E. Terapia limbajului în învățământul ajutat. Raportul limbaj comunicare-învățare la deficienții mintal. În: Verza E. Probleme de defectologie. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1988, 281 p.

7. Rotaru M. Cercetarea, corecția și dezvoltarea actului lexic la copiii deficienți mintal. Date experimentale, recomandări. Chișinău: UPS „I.Creangă”, 2002. 65 p.
8. Roșca M. Psihologia deficienților mintal. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1967. 248 p.
9. Verza E. Conduita verbală a școlărilor mici (normali, logopați și debili mintal). București: Ed. Didactică și Pedagogică, 1973. 156 p.
10. Verza E. Particularități ale structurilor verbale la debilul mintal. În: Analele Universității București, Seria Psihologie, 1971.

INCIPIENT PERIOD OF VALUATION OF THE RIGHTS OF THE CHILD PERIOADA INCIPIENTĂ A VALORIZĂRII DREPTURILOR COPILULUI

Petru JELESCU,
dr. hab. în psihol., prof. univ., UPS „I. Creangă”

CZU: 341.231.14-053.2

Summary. The article is dedicated to the early period of valorization of children's rights. In the author's view, this is the period until its conception, followed by the prenatal / intrauterine period, then the periods of the newborn, baby, young age, etc. For the correct education for the rights of the child, the *conception of the resultant of the multifactorial interaction* is proposed, grounded by the author of the article.

Rezumat. Articolul este consacrat perioadei incipiente a valorizării drepturilor copilului. În viziunea autorului, aceasta este perioada de până la conceperea lui, după care urmează perioada prenatală/intrauterină, apoi perioadele nou-născutului, pruncului, vârstei fragede etc. Întru educarea corectă pentru drepturile copilului, este propusă *concepția rezultantei interacțiunii multifactoriale*, fundamentată de autorul articolului.

Key words: child, law, rights, instinct, freedom, prenatal / intrauterine period, postnatal period, resulting from the interaction of factors.

Cuvinte-cheie: copil, lege, drepturi, instinct, libertate, perioadă prenatală/intrauterină, perioadă postnatală, rezultanta interacțiunii factorilor.

În preambulul la *Legea privind drepturile copilului* este arătat că „Ocrotirea de către stat și societate a copilului, familiei și maternității constituie în Republica Moldova o preocupare politică, socială și economică de prim ordin” [1]. În acest sens, Parlamentul RM a adoptat *Legea* respectivă, în care este stabilit „statutul juridic al copilului ca subiect independent, care prevede asigurarea sănătății fizice și spirituale a copilului, formarea conștiinței lui civice pe baza valorilor naționale și general-umane, acordarea unei griji deosebite și protecții sociale copiilor lipsiți temporar sau permanent de anturajul familial sau care se află în alte condiții nefavorabile sau extreme” [ibidem, preambul].

Totodată, în art. 1 (2) al acestei *Legi* este indicat că „o persoană este considerată copil din momentul nașterii până la vârsta de 18 ani” [ibidem]. Conform DEX-ului, *copil* mai înseamnă și *făt* sau *copil nenăscut* [2]. În art. 1 (3) al *Legii* menționate este concretizat, de asemenea, că „Părinții sunt obligați să respecte recomandările medicilor privind asigurarea dezvoltării normale a copilului în perioada *pre- și postnatală*” (subl. subsemnatului - P.J.) [1].

Așadar, de facto, drepturile copilului trebuie respectate încă din perioada *prenatală/intrauterină*. Aceasta nu este întâmplător, deoarece ele se bazează pe *instinctul libertății*, care, la rândul său, este de natură *biologică, innăscut*, fiind caracteristic pentru toate ființele vii, începând cu cele mai elementare/simple până la cele mai dezvoltate/complexede genul homo sapiens (om cu rațiune/conștiință). Știm cu toții, bunăoară, că un iepure de câmp, fiind capturat, prins și pus în cușcă, nu supraviețuiește mult timp, deoarece este lipsit de libertate.